IslamHouse.com

مركز أصول Osoul Center www.osoulcenter.com

د حج له مقاصدو څخه

Pashto
بشتو

عبدالرحیم سلطان

من مقاصد الحج

عبد الرحيم سلطان خان

PASHTO
بشتو

ⓒ المكتب التعاوني للدعوة والإرشاد و توعية الجاليات بالربوة، ١٤٤٠هـ

فهرسة مكتبة الملك فهد الوطنية أثناء النشر

خان، عبدالرحيم سلطان

من مقاصد الحج - اللغة البشتو . / عبدالرحيم سلطان خان. - الرياض، ١٤٤٠هـ

٦٤ ص، ١٢ سم x ١٦,٥ سم

ردمك : ٨-٣٣-٨٢٤٩-٦٠٣-٩٧٨

١- الحج ٢- الحج - مناسك أ. العنوان

ديوي ٢٥٢،٥ ١٤٤٠/١١٤٧١

رقم الايداع: ١٤٤٠/١١٤٧١

ردمك : ٨-٣٣-٨٢٤٩-٦٠٣-٩٧٨

مركز أصول
Osoul Center

أُعد هذا الكتاب وصمِّم من قبل مركز أصول، وجميع الصور المستخدمة في التصميم يملك المركز حقوقها، وإن مركز أصول يتيح لكل مسلم طباعة الكتاب ونشره بأي وسيلة، بشرط الالتزام بالإشارة إلى المصدر، وعدم التغيير في النص، وفي حالة الطباعة يوصي المركز بالالتزام بمعاييره في جودة الطباعة.

+٩٦٦ ١١ ٤٤٥ ٤٩٠٠

+٩٦٦ ١١ ٤٩٧ ٠١٢٦

ص. ب. ٢٩٤٦٥ - الرياض ١١٤٥٧

osoul@rabwah.sa

www.osoulcenter.com

بسم الله الرحمن الرحيم

مقدمه	۹
إتمام الحج حج پوره ادا کول	۱۳
دحج په مقصدونو کښې اول مقصد	۲۱
دحج په مقصدونو کښې دوهم مقصد	۳۱
دحج په مقصدونو کښې دريم مقصد	۳۵
دحج په مقصدونو کښې څلورم مقصد	۳۷
دحج په مقصدونو کښې پنځم مقصد	۴۳
دحج په مقصدونو کښې شپږم مقصد	۴۷
دحج په مقصدونو کښې اوم مقصد	۴۹
دمكې مكرمې خاص صفتونه (بيلګې)	۵۳
خاتمه	۵۹

مخرج
EXIT

مقدمة

الحمد لله الذي أكرم أوليائه بالعلم النافع والعمل الصالح، فجعل من ثمرة علمهم خشيته، والإنابة إليه، رفع بهذا العلم أقواما فجعلهم أعلى الناس منزلة، وملأبه قلوبا فأحبته، واشتاقت للقائه، وأشغل به جوارحا فأطالت وقوفها بين يديه. والصلاة والسلام على خير من عرف ربه، فانشغل بذكره عن ذكر غيره، وأخلص له عبوديته، وصلاته ونسكه ومحياه ومماته، حتى اصطفاه ربه وأحبه، فرضى عنه وأرضى عنه الصالحين من خلقه،

ربنا إن العلم كله بيديك فارزقنا أحبه إليك، وارفع به مقامنا عندك، اللهم زد به أعمالنا، واغفر به ذنوبنا، واشرح به صدورنا واجعله خالصا لوجهك الكريم، اللهم إنا نسألك التوفيق والسداد لما تحبه وترضاه في نياتنا وأقوالنا وأعمالنا. أما بعد:

مسلمانه او حاجي وروره.... الله سبحانه وتعالی ته انقیاد او تسلمیدل ښومره ښایسته او ښکلی مقام دی، او دا دمؤمنانو نښه او علامه ده، که یو بنده ته د تسلمیدو سره سره دعلم مقام زیاتي ورکړی شي نو په دي سره به دابنده خپل رب ته ډیر نیژدي شي، یا الله زمونږ تسلمیدل ستا شرعې ته او زمونږ علم او نیک عمل زیات کړې، او ستا درحمت په وجه باندي يي زمونږ نه قبول کړې، ای مینه ناک ذاته، یقینا ته بي پرواه او عزتمند ذات يي.

حاجي وروره: ته چه په حج کښي کوم اعمال تر سره کوي دا ډیر ښایسته او بهترین کار دی، اګر که تاته دهغي بشپړه او پوره معلومات نه وي.

پس همدومره کافي ده چه تاته داعلم وي چه ته ددي اعمالو په اداکولو سره دالله جل جلاله عبادت کوي، دا د الله جل جلاله دبنده ګۍ او هغه ته دتسلميدو تقاضاه ده.

او ددينه ډيره بهتره به داوي چه ته دالله جل جلاله نه ډيري دعاګاني اوغواړي چه ستا علم زيات کړي، ستا دعاګاني به قبولي کړي او دعلم دروازي به درباندي راکولاو کړي نو ته به دحج دبعضي اعمالو حکمتونه اوپيژني، الله سبحانه وتعالى فرمايي:

﴿ وَٱلَّذِينَ جَٰهَدُواْ فِينَا لَنَهۡدِيَنَّهُمۡ سُبُلَنَاۚ وَإِنَّ ٱللَّهَ لَمَعَ ٱلۡمُحۡسِنِينَ ﴾ [العنكبوت: ٦٩]

او هغه کسان چه ځان کړوي زمونږ په رضا کښي خامخا خائيم به دوي ته لاري زمونږ او يقينا الله تعالى خاص ملګرى دى، دخايسته عمل کونکو.

نودا به څومره ښه وي چه مونږ دا اوپيژنو چه مکه مکرمه ولي په يوه شاړه کنده کښي واقع ده چه فصلونه وغيره په کښي نه کيږي، مکه مکرمه ولي په داسي زمکه کښي نده واقع چه فصلونه، باغونه او نهرونه پکښي موجود واى، او حاجيانو او عمره کونکو دالله تعالى په دي محبوبه (خوښه) ټکړه دزمکه کښي راحتونه او خوندونه حاصلولى؟.

او ولي دنبي اکرم صلى الله عليه وسلم دخصوصيتونو نه داده چه دهغه قدمونه اوبدن مبارک، دعرفي دزمکې سره ندي

لګيدلي، په حجة الوداع کښي، بلکې نبي اکرم صلى الله عليه وسلم دعرفې په ورځ په سورلۍ باندي وو، تردي پوري چه خطبه يي هم په داسي حال کښي وويله چه په سورلۍ باندي وو؟. او همدارنګه ولي نارينه او زنانه، ديوبل سره ګډ وډ او يو ځاي وي د طواف په دوران کښي؟

او همدارنګه دجمرات (کاڼو ویشتلو) په وخت، د یو وړوکي ځلي(نښې) په خوا کښي، هم نارینه او زنانه د یوبل سره په ډیره ګڼه کښي ګډ وډ او یو ځاي وي، سره له دینه چه دا دالله سبحانه وتعالی عادت نه دی، په نورو عباداتو کښي، او الله تعالی قادر دی چه اساني راولي په خپلو بنده ګانو باندي؟.

او همدارنګه ولي په مونږ ضروري ده چه شپه په مزدلفه کښي اوکړو چه کله دعرفات نه را واپس شو، او سره له دینه چه منی هم نیژدي ده مونږ ته، او زمونږ سامانونه وغیره هم په منی کښي وي؟.

او ددینه علاوه نور لوي لوي حکمتونه هم په اعمالو دحج او عمره کښي شته.

په دي کښي هیڅ شک نشته چه دحج په ټولو اعمالو کښي لوي لوي حکمتونه او مقصدونه دي، خو څوک وربانديي پوهیږي او څوک وربانديي نه.

ددي لپاره ما کوشش کړیدی په دي یو څو کرښو کښي چه دي حکمتونو طرف ته دخلکو ذهنونه متوجه کړم، او توجه یي ورته را اوګرځوم.

په داسي حال کښي چه دالله تبارک وتعالی نه کومک او مدد غواړم، یقینا زمونږ رب به مونږ ته ښښنه اوکړي، او په مونږ به رحم اوکړي، او مونږ ته به خپله سیده لار را اوښایي.

سره له دینه چه ما په دي لیکلو کښي دفقهي احکامو ډیر اهتمام او کوشش ندی کړی، ځکه چه دفقهي احکامو لپاره خپل مناسب ځاي وي لکه څنګه چه علماو داحکامو په کتابونوکښي دهغي په اړوند لیکل کړیدي، لیکن زه به په دي لیکلو کښي دحج هغه لوي لوي حکمتونه

ذکر کوم دکومو نه چه ډیر حاجیان غافله دي، بلکه ډیر هغه څوک چه دحج په اړوند یي لیکل هم کړیدي، ددي حکمتونو نه غافله دي.

دا په داسي حال کښي چه زه د نبي اکرم صلی الله علیه وسلم په دي وینا باندي عمل کوم:

«**رب حامل فقه إلى من هو أفقه منه**»[١].

ډیرکرته وي یو بیانونکی دعلم هغه چاته چه هغه دده نه ډیر پوهه وي.

دا په داسي حال کښي چه زه هغه څوک هم متوجه کول غواړم کوم چه دحج په دي حکمتونو او مقصدونو باندي ښه قادر دي، او کولاي شي چه دامقاصد ښکاره او ښه واضحه بیان کړي، هغه څه چه په دي لیکلو کښي حق وي نو هغه به صرف د الله تعالی له طرف نه وي، او هغه څه چه په دي لیکلو کښي خطا وي نوهغه به زما دنفس او شیطان له طرف نه وي.

---

(١) أخرجه أبو داود وابن ماجة وصححه الألباني.

إتمام الحج
حج پوره ادا کول

الله تعالی فرمايي:

﴿وَأَتِمُّوا۟ ٱلْحَجَّ وَٱلْعُمْرَةَ لِلَّهِ﴾ [البقرة: ١٩٦]

او پوره کړي حج او عمره خاص الله لره.

دحج پوره اداکول په دري طريقو سره کيږي:

١ اول: دحج پوره اداکول دزماني په لحاض سره.

٢ **دوهم:** دحج پوره اداکول د ځاي په لحاض سره.

٣ **دريم:** دحج پوره اداکول دطريقي په لحاض سره.

ددي پوره وضاحت په داسي طريقې سره کولاي شو.

اول: دحج پوره اداکول دزماني په لحاض سره:

حج بايد په هغه وخت کښي اداکړی شي کوم وخت چه الله تعالی دحج د اداکولو لپاره مقرر کړی دی، ددي مقرر وخت نه نه بايد مخکې کړی شي او نه رستو، او په حج کښي چه کوم عبادات دي دهغي لپاره هم خاص وخت مقرر شوی دی، او ددي لپاره څه خاص مقصدونه دي چه هغه په همدي وخت کښي حاصليږي، نو چاچه په دي کښي دوخت لحاظ ونه کړه، نو ده يقينا په دي مقصدونو کښي کوتاهي او کمی اوکړو، الله تعالی فرمايي:

﴿ٱلۡحَجُّ أَشۡهُرٞ مَّعۡلُومَٰتٞۚ﴾ [البقرة: ١٩٧]

وخت داحرام دحج میاشتې مقرر دي. او همدارنګه الله تعالی فرمایي:

﴿وَٱذۡكُرُواْ ٱللَّهَ فِيٓ أَيَّامٖ مَّعۡدُودَٰتٖۚ﴾ [البقرة: ٢٠٣]

یادکړې الله تعالی په ورځو شمارلی شو وکښي.

ددي په مثال کښي داسي وایو، لکه یو کس عجلت (بیړه) اوکړه او په مزدلفه کښي یي شپه تیره نه کړه، او دشپي دنمایي نه مخکښي ووت، او همدارنګه هغه کس چه په دولسمه ورځ دذ الحجي باندي یي دنمر دزوال نه مخکښي رمي (ویشتل) دجمراتو اوکړل، نو په دي ټولو صورتونو کښي یي دحج دمقصدونو مخالفت او په هغي کښي کمی اوکړه.

دوهم دحج پوره اداکول د ځاي په لحاض سره:

هغه عبادات چه دحج سره متعلق دي، باید په هغه ځایونو کښي ادا کړی شي، کوم ځایونه چه الله تعالی ددي عباداتو لپاره مقرر کړي دي. ځکه چه ددي هر یو ځاي لپاره څه خاص مقصدونه دي، چه هغه صرف په همدي ځاي کښي حاصلیږي، نو چا چه ددي ځایونو لحاظ اونه کړه، نو ده یقینا په دي مقصدونو کښي کوتاهي او کمی اوکړه.

ددي مثال لکه په عرفه کښي ودریدل شو، په عرفه کښي ودریدل دحج رکن دی، لیکن دعرفات خپل حدود دي، په هغي کښي دننه ودریدل ضروري دي، او همدارنګه چه کله حاجي دعرفات نه راواپس شي نوټوله شپه او یا دشپي اکثره حصه په مزدلفه کښي تیرول ضروري دي.

او همدارنګه یو څو معلومي شپي (١١- ١٢- ١٣) په منی کښي تیرول دي،

او ددي حدودو نه بهر وتل نه دي پکار مګر دضرورت دوجي لکه اوس په دي زمانه کښي د ډيري ګڼې له وجي نه په منی کښي کله ځاي نه ملاويږي.

او همدارنګه که مونږ اندازه ولګوو نو بعضي اعمال او عبادات په حج کښي دحاجيانو دډير والي له وجي نه ډير په تکليف سره اداکيږي، لکه دجمراتو ويشتل شو اوهمدارنګه طواف او دحجر اسود ښکلول شو، ددي اعمالو دادا کولو لپاره وخت څه مياشتي نه دي مقرر شوي، او نه ددي اعمالو لپاره ځايونه ډير مقرر شوي دي چه ډيره ګڼه کمه شي.

بلکه په معين وخت او ټاکلي ځايونو کښي دا اعمال اداکيږي، برسيره پر دي چه دا اعمال به نارينه او زنانه ټول اداکوي صرف دنارينه پوري دا اعمال خاص نه دي، بله داچه ددي اعمالو اداکول په حج کښي په نارينه او زنانه ټولو باندي ضروري دي، په دي کم وخت او ټاکلي ځايونو کښي، الله سبحانه وتعالى پوهه او دحکمت والا ذات دی، او ددي اعمالو دادا کولو په وخت کښي چه کوم ازدحام (ګڼه) وي او همدارنګه دنارينه او زنانه ديوبل سره ګډوډ کيدل وي، په دي ټولو احوالو باندي الله تعالى پوهه دی، خو په دي کښي دالله تعالى ډير لوي حکمتونه دي.

دريم: دحج پوره اداکول دطريقي په لحاض سره:

هغه چه مونږ بايد د دري قسمه احکامو لحاظ وساتو:

- **دحج مقصدونه.**
- **دحج فقهي احکام.**
- **په حج کښي بعضي عام مصلحتونه: او دتفصيل لپاره داسي وايو:**

١ اول قسم احکام دحج مقصدونه، ددي پوره تفصیل به په خپل ځاي کښي راشي، ان شاء الله.

٢ دوهم قسم دحج فقهي احکام، لکه واجب مستحب او مکروه حرام وغیره شو، ددي احکامو متعلق علماء کرامو پوره تفصیل او وضاحت کړی دی، باید دغه کتابونو ته رجوع اوکړی شي.

٣ دریم قسم په حج کښي عام هغه مصلحتونه کوم چه دحج په ادا کولو کښي مرستندویه دي، لکه د ترافک او لاري ترتیب شو او همدارنګه د نظافت پاکۍ او د اوسیدلو ترتیب وغیره شو.

ددي عامو مصلحتونو لحاظ ضروري دی، ډیر خلک ددي لحاظ نه کوي نو داعمالو په اداکولو کښي ډیر مشکل پیداشي، او په ټاکلي وخت سره اعمال ادا نه کړی شي.

که چیرته ټول خلک ددي خبرو لحاظ اوکړي، نو ډیر په اسانه به دا اعمال تر سره کړي.

سؤال: څنګه کولاي شو چه حج په پوره اوکامله طریقې سره ادا کړو، لکه څرنګه چه الله تعالی فرمایلي دي:

﴿وَأَتِمُّواْ ٱلۡحَجَّ وَٱلۡعُمۡرَةَ لِلَّهِۚ﴾ [البقرة: ١٩٦]

او پوره کړي حج او عمره خاص الله لره.

ددي په جواب کښي داسي وایو، هو مونږ کولاي شو چه پوره طریقي سره دحج فریضه ادا کړو خو چه کله مونږ ددري خبرو لحاظ او اهتمام اوکړو.

۞١۞ اول داچه مونږ باید پوره کوشش اوکړو چه دحج طریقه په ښه توګه زده کړو، او دهغي په حقیقت ځان پوهه کړوځکه چه دالله تعالی وعده ده چه کله مونږ خپل کوشش جاري اوساتو دهغه درضالپاره، نو مونږ ته به دخپلي رضا لاري راوښايي، لکه چه الله تعالی فرمايي:

﴿وَٱلَّذِينَ جَٰهَدُواْ فِينَا لَنَهۡدِيَنَّهُمۡ سُبُلَنَاۚ وَإِنَّ ٱللَّهَ لَمَعَ ٱلۡمُحۡسِنِينَ﴾ [العنکبوت: ٦٩]

هغه کسان چه ځان کړوي زمونږ په رضا کښي خامخ خايم به دوي ته لاري زمونږ او يقينا الله تعالی خاص ملګری دی د خايسته عمل کونکو.

او همدارنګه مونږ باید دالله تعالی نه دعا اوغواړو چه مونږ ته ددي مقاصدو صحیح پوهه رانصیب کړي، او توفیق راپه برخه کړي چه په هغه طریقه باندي يي اداکړو کومه چه الله تعالی ته خوښه وي. الله تعالی فرمايي:

﴿وَقُل رَّبِّ زِدۡنِي عِلۡمٗا﴾ [طه: ١١٤]

او اوايه ای ربه زياتي کړي زما علم.

اوهمدارنګه باربار په قران او حديث کښي ښه سوچ او فکر کول، او دعلماو نه ددي متعلق سؤال کول، او دهغوي کتابونه مطالعه کول کوم چه ددي مسائلو متعلق ليکل شوي دي، او ددي سره سره دعلماو مجلسونو ته حاضريدل او دهغوي نه ددي مسائلو باره کښي استفاده کول.

۞٢۞ دوهم داچه مونږ باید ددي اعمالو په اداکولو کښي پوره کوشش اوکړو، او په کاملي طریقي سره يي اداکړو الله تعالی فرمايي:

﴿وَٱتَّبِعُوٓاْ أَحۡسَنَ مَآ أُنزِلَ إِلَيۡكُم مِّن رَّبِّكُم﴾ [الزمر: ٥٥]

او تابعداري اوکړې دخائسته هغه چه نازل کړی شوی دی تاسوته دطرف درب ستاسونه.

او همدارنګه دهر یو عبادت په اداکولو کښې پوره کوشش کول پکار دی، او دنفسي خواهشاتو له وجې نه باید په عبادت کښې تقصیر او کمی واقع نه شي، بلکه په پوره اهتمام سره عبادت اداکول پکار دي، څکه چه دنیا دعمل لپاره یو فاني کور دی، او اخرت بیا د اعمالو دبدلو ورکولو لپاره او همیشه کور دی.

٣ دریم داچه مونږ باید غمژن شو په هغه اعمالو باندې کوم چه دیو شرعي عذر له وجې نه (لکه ناپوهي او هیره وغیره) سره له مونږ نه په هغې کښې تقصیر او کمی واقع شي، او ورسره دالله تعالی نه ډیره ښښنه او معافي اوغواړو، او ددې اعمالو دقبلیدلو لپاره دالله تعالی نه دعا اوغواړو.

کیدی شي چه الله تعالی دخپل فضل او احسان دوجې نه زمونږ دا عباداتونه قبول کړي، او دخپل کرم دوجې نه هغه کمي چه زمونږ نه واقع شوی دی پوره کړي، مونږ باید دحج نه واپس شو په داسې حال کښې دالله تعالی نه ددې اعمالو دقبلیدلو تمه او امید لرو، او ددې نه باید اوویریږو چه هسې نه چه زمونږ دتقصیر او کمي دوجې نه دا اعمال مو ضائع نه شي.

اوس دلته اول قسم احکام دحج بیانوو، دطریقي په لحاظ سره چه هغه دحج مقاصد(مقصدونه) دي، یعني دحج مقصدونه پیژندل، او دهغې په صحیح طریقي سره اداکول، تفصیل يې دادي:

دحج مقاصد هغه لوي فائدي او حکمتونه دي، دکومو لپاره چه حج مشروع شوی دی.

نو په ټولو کښي لوي مقصد دحج (د الله جل جلاله عبادت کول دي) لکه په دي ايت کريمه کښي ذکر دي:

﴿وَلِلَّهِ عَلَى ٱلنَّاسِ حِجُّ ٱلْبَيْتِ مَنِ ٱسْتَطَاعَ إِلَيْهِ سَبِيلًا﴾ [آل عمران: ۹۷]

او دالله تعالی لپاره په خلکو باندي حج دبيت الله (فرض) دی په هغه چا چه طاقت لري هغي ته دلارې.

هر يوحاجي دا مقصد چه (دالله تعالی عبادت کول دي) بايد اوپيژني، او په دي باره کښي دهيچا لپاره ناپوهي معتبره نده.

او دا لوي مقصد (دالله تعالی عبادت کول) نه پوره کيږي او نه په کامله توګه ادا کيږي مګر په يو څو لوي لوي مقصدونو سره کوم چه ددي مقصد لپاره ضروري دي، لکه دالله تعالی سره محبت کول، او دهغه تعظيم کول، او هغه نه اميد لرل او دهغه نه ويريدل، او په هغه باندي ځان سپارل او هغه طرف ته رجوع کول.

دابعضي هغه مقصدونه دي دکومو لپاره چه حج مشروع شوی دی. او ددي مقاصدو پيژندل په خلکو باندي ضروري دي، ددي لپاره بايد پوره کوشش اوکړي او زده يي کړي، حالانکه خلک ددي په باره کښي متفاوت دي.

په حاجي باندي ددي مقصدونو تفصيلي پيژندل واجب نه دي مګر څومره چه ددي په باره کښي کوشش اوکړي په همغه اندازه به يي دالله تعالی په نيز باندي اجراو ثواب زيات وي.

ددي له وجې نه دحاجيانو اجر اوثواب متفاوت وي، لکه الله تعالی فرمايي:

﴿ قُلْ هَلْ يَسْتَوِى ٱلَّذِينَ يَعْلَمُونَ وَٱلَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ ۗ إِنَّمَا يَتَذَكَّرُ أُو۟لُوا۟ ٱلْأَلْبَٰبِ ﴾ [الزمر: ٩]

اووایه ایا برابر دي هغه کسان چه علم لري او هغه کسان چه علم نه لري يقينا نصيحت قبلوي خالص عقل والا.

غوارو چه په دي پړاو کښي دحج په مقصدونو باندي سوچ فکر او غور اوکړو، نيزدې ده چه الله تعالی به په دي سره زمونږ ايمان تابعداري او نيک عملونه زيات کړي، او دالله تعالی نه سؤال کوو، چه مونږ ته اخلاص او توفيق رانصيب کړي، او مونږ هغي لاري ته برابرکړي کومه چه الله تعالی ته خوښه وي او وربا ندي راضي کيږي، الله تعالی فرمايي:

﴿وَقُل رَّبِّ زِدْنِى عِلْمًا﴾ [طه: ١١٤]

او اوايه ای ربه زما علم زيات کړي.

يقينا مخکي داخبره ذکر شوه چه دحج په مقصدونو کښي لوي مقصد دالله تعالی عبادت کول دي، او ددي عبادت لپاره څه ضروري خبري دي، چه هغه هر يو دحج مقصد دی.

دامقصدونه کوم او څه دي؟

بلکه دايو مهم سؤال دی چه د حج داعمالو په اداکولو سره به دا مقصدونه څنګه حاصل شي؟ ددي سؤال دجواب لپاره مونږ کوشش کوو چه واضحه بيان اوکړو اوپه دي کښي دالله تعالی نه مرسته او مدد غوارو.

دحج په مقصدونو کښي اول مقصد

دالله تعالی سره مینه او محبت کول دي، الله تعالی فرمايي:

﴿ قُلْ إِن كَانَ ءَابَآؤُكُمْ وَأَبْنَآؤُكُمْ وَإِخْوَٰنُكُمْ وَأَزْوَٰجُكُمْ وَعَشِيرَتُكُمْ وَأَمْوَٰلٌ ٱقْتَرَفْتُمُوهَا وَتِجَٰرَةٌ تَخْشَوْنَ كَسَادَهَا وَمَسَٰكِنُ تَرْضَوْنَهَآ أَحَبَّ إِلَيْكُم مِّنَ ٱللَّهِ وَرَسُولِهِۦ وَجِهَادٍ فِى سَبِيلِهِۦ فَتَرَبَّصُوا۟ حَتَّىٰ يَأْتِىَ ٱللَّهُ بِأَمْرِهِۦ ۗ وَٱللَّهُ لَا يَهْدِى ٱلْقَوْمَ ٱلْفَٰسِقِينَ ﴾ [التوبة: ٢٤]

ته اووايه که وي پلاران ستاسو

او ځامن ستاسو او ورونه ستاسو او ښځي ستاسو او قبيلې ستاسو او هغه مالونه چه ګټلې يي تاسو هغي لره او تجارت چه ويريږي د کوټه کيدلو د هغي نه او هغه کورونه چه خوښه وئ تاسو هغي لره، ډيرخواږه دي تاسوته دالله تعالی نه او دهغه درسول صلی الله عليه وسلم نه او دجهاد نه په لاره دهغه کښي، پس انتظار اوکړئ تر دي چه رابه ولي الله تعالی فيصله خپله او الله تعالی توفيق نه ورکوي قوم نافرمان ته.

حاجي وروره، په دي خبره سوچ اوفکر اوکړه چه ته تر هغه وخته پوري دحج فريضه نه شي اداکولاي ترڅو پوري چه دخپل ژوند محبوب څيزونه پري نږدې دحج دفريضي لپاره به خپل محبوب وطن پريږدې، خپله مينه ناکه ښځه به پريږدې، او همدارنګه خپل ښکلي بچي به پريږدي، او خپل هغه کور کلی به درنه هم پاتي کيږي په کوم که چه ته رالوې شوي وي

او ورپه کښې اوسيږي، او همدارنګه خپل کار روزګار به درنه هم پاتي کيږي. او داټول دژوند محبوب څيزونه ته په داسي حال کښې پريږدي،

چه ته په دي نه پوهيږي چه ايا واپس روغ راتللی شي او که نه، او ددي سره سره ته څه داسي ځاي ته نه يي روان چه هلته شنکي وي او ښکلي باغونه وي بلکه ته يو داسي ځاي ته روان يي چه يوه شاړه زمکه ده هيڅ شينکي وغيره په کښې نشته، او ډيره ګرمي لري، او ګڼه ورپکښې هم وي، چه هغه دمکې مکرمي زمکه ده.

او که چيرته مکې مکرمي ته ورسيږي او ستا سره يو محبوب څيز وي، نو دغه محبوب څيز به دالله تعالی دمحبت لپاره پريږدي، مثلاً که خپله مينه ناکه ښځه درسره وي، او ښکلي عطر لباس وغيره در سره وي، نو دا محبوب څيزونه، په تاباندي حراميږي، چه کله داحرام لباس واچوي.

بلکه په مکه کښې نور لوي لوي محبوب څيزونه دي، لکه مسجد حرام شو، کعبه شريفه، او حجر اسود، شو او مقام ابراهيم او دزمزم اوبه او دحرم زمکه داټول محبوب څيزونه دي.

کيدی شي (الله تعالی ښه پوهه دی) چه مقصد دلته دبنده امتحان او ازميښت وي، او هغه داسي که چيرته بنده ته الله تعالی دټولو څيزونو نه زيات محبوب وي، نو دحج په لويه ورځ دی دا ټول محبوب څيزونه پريږدي، دالله دامر اوحکم په اساس دي عرفې ته ولاړ شي، زمکه دعرفې دحرم دحدودو نه بهر ده.

هلته په زمکه دعرفه کښې دحاجي سره دامحبوب څيزونه يو هم نه وي، اويواځي الله تعالی ورسره وي، اودادليل دی چه ده ته الله تعالی دټولو

محبوب څیزونه ډیر محبوب دی، او دارشتنی محبت اواخلاص دی، دالله تعالی سره هم په وینا کښی او هم په عمل کښي.

سؤال: آیا په صحیح احادیثو کښي دا ثابته ده چه درسول الله صلی الله علیه وسلم قدمونه او بدن مبارک دعرفي دزمکې سره لګیدلی دی؟

یقینا ما داحادیثو صحیح ډیر هغه کتابونه مطالعه کړي دي، کومو کښي چه دحج پوره طریقه ذکر ده، لیکن ما هیڅ یو داسي دلیل یا اشاره اونه لیده چه داثابته کړي چه درسول الله صلی الله علیه وسلم قدمونه یا بدن مبارک دعرفي دزمکې سره لګیدلی دی، بلکه داسي اشارات شته چه هغه داثابتوي چه د رسول الله صلی الله علیه وسلم قدمونه یا بدن نه لګیدل دعرفي دزمکي سره، دا مقصود او د رسول الله صلی الله علیه وسلم پوري خاص دی، بعضي دهغي دلائلو نه دادی چه الله سبحانه وتعالی خپل نبي محمد صلی الله علیه وسلم ته څه امرونه کړی وو چه کله عرفې ته تللو په دي کښي سوچ او فکر پکار دی.

الله سبحانه وتعالی خپل نبي محمد صلی الله علیه وسلم ته امر کړی وو، چه دعرفات دحدودونه لږ مخکې دیو څو مترو په فاصله کښي په وادي(عرنة) نومي ځاي کښي حصار شي، دعرفات دحدودونه بهرخوراک څښاک اوارام اوکړي.

اوهمدارنګه اودس اوکړي، او بیا چه کله نمر زوال اوکړو، نو نبي کریم صلی الله علیه وسلم خپلو صحابه کرامو رضوان الله علیهم ته امر وکړو چه دیو یا دوو مترو په اندازه دعرفات حدودوته دننه داخل شي، او خپله نبي کریم صلی الله علیه وسلم دعرفات دحدودونه دیو یا دوومترو په

فاصله بهر وو او په همدې حال کښې يې صحابه کرامو ته خطبه او مونځ ورکړه او چه کله دخطبې او لمونځ نه فارغه شو، نو په خپله سوارلۍ (اوښې) باندې سپور شو او دعرفې ميدان ته داخل شو، او دخپلې سورلۍ نه راکوزنه شه تردې پورې چه نمر پريوته، لکه ددې وضاحت په ډيرو نصوصو کښې موجود دی.

او چه کله نمر پريوته نو نبي کريم صلى الله عليه وسلم دعرفې نه ووت په داسې حال کښې چه قدمونه مبارک يې دعرفې دزمکې سره اونه لګيدل په حجة الوداع کښې، او دا دنبي کريم صلى الله عليه وسلم دخصوصياتونه ده (والله اعلم).

سؤال: په دې کښې څه حکمت دی چه دنبي کريم صلى الله عليه قدمونه مبارک دعرفې دزمکې سره اونه لګيدل په حجة الوداع کښې؟

داخبره يقيني معلومه ده چه درسول الله صلى الله عليه وسلم او دهغه داثارو سره هريو مؤمن ډير محبت کوي، بلکه اوس هم ډير خلک ددې تلاش او لټون کوي،

او الله تعالى داغواړي چه په عرفه کښې دبنده ګانو زړونه صرف دخپل رب سره متعلق وي، او دالله تعالى دتعلق نه بغير په بل محبوب څيزباندې مشغوله نشي، اګرچه درسول الله صلى الله عليه وسلم اثار ولې نه وي.

نو کيدی شي چه حکمت داوي (الله تعالى) ښه پوهه دی، که چيرته درسول الله صلى الله عليه وسلم اثار وی، په عرفه کښې نو ډير خلک به په دې اثارو باندې مشغوله شي، په دې عظيمه ورځ او زړونه به يې دخپل رب دمحبت نه دبنده محبت ته متوجه شي.

ولي به داسي نه وي: مونږ په دي پوهیږو چه ډیر خلک له دي وجي نه ګمراه شوي او ګمراه کیږي، چه هغوي دنیکانو بنده ګانو په محبت او دهغوي په آثاروکښي غلو(زیاتی) کوي.

- **اول شرک چه په مخ دزمکه باندي دنوح علیه السلام په زمانه کښي شروع شو، آیا دهغي سبب دانه وو، چه دغه قوم دنیکانو بنده ګانو په محبت کښي غلو(زیاتی) شروع کړو او بیا په شرک کښي واقع شو؟**

- **ایا نصاری دعیسی علیه السلام سره په محبت کښي دغلو (زیاتي) کولو له وجي نه ګمراه نشو؟**

- **او همدارنګه شعیه ګان دعلي او حسین رضی الله عنهم سره په محبت کښي د غلو له وجي نه ګمراه نشو؟**

اوهمدارنګه بعضي صوفیه دجیلاني وغیره سره په محبت کښي دغلو له وجي نه ګمراه شوي دي، ځکه چه دوي ددي نیکانو بنده ګانو سره داسي محبت کوي کوم چه دالله تعالی دمحبت سره مشابه وي، نو ددي له وجي نه هلاک شي.

نو حاجیان باید دې خبري ته ښه متوجه اووسیږي چه دعرفي په ورځ دعرفات په میدان کښي باید ددوي زړونه یواځي دخپل رب سره متعلق وي، اونور ټول محبوب څیزونه پریږدي.

او کله په بنده باندي درب دمحبت په باره کښي ازمیښت او امتحان کیږي، هغه داسي چه دبنده یومحبوب اوخوښ څیز وي او دابنده هغي ته ډیر ضرورت هم لري لیکن الله تعالی یي دهغي نه منعه کوي، ددي لپاره

چه په دي بنده باندي ازمیښت او امتحان اوکړي، چه دابنده دخپل رب سره ډیره مینه لري، او که نه ددي بل محبوب څیز سره.

په دي باره کښي دصحابه کرامو حال داوو، چه دوي دفقر او فاقې په زمانه کښي دحج لپاره احرام وتړلو او په دي حالت کښي په دوي باندي ښکار کول حرام وو، لیکن د امتحان او ازمیښت لپاره به ددوي مخې ته ښکار ډیر راتللو، لکه الله تعالی فرمائي:

﴿ يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ لَيَبۡلُوَنَّكُمُ ٱللَّهُ بِشَيۡءٖ مِّنَ ٱلصَّيۡدِ تَنَالُهُۥٓ أَيۡدِيكُمۡ وَرِمَاحُكُمۡ لِيَعۡلَمَ ٱللَّهُ مَن يَخَافُهُۥ بِٱلۡغَيۡبِۚ فَمَنِ ٱعۡتَدَىٰ بَعۡدَ ذَٰلِكَ فَلَهُۥ عَذَابٌ أَلِيمٞ ﴾ [المائدة: ٩٤]

ای ایمان والو: خامخا ازمیښت کوي په تاسو الله تعالی په څه څیز سره دښکار نه چه رسي هغي ته لاسونه ستاسو او نیزي ستاسو دي لپاره چه ښکاره کړي الله تعالی هغه څوک چه ویریږي دالله تعالی نه په حال دنه لیدلو کښي، پس چاچه زیاتی اوکړو پس ددینه پس ده لره عذاب دی دردناک.

صحابه کرامو دالله تعالی دمحبت او تابعدارۍ له وجي دغه ښکار پریښوده سره له دینه چه دوي په دغه وخت کښي ښکار کولو ته ډیر ضرورت لرلو، اوپه دوي باندي بل کوم نګهبان(څارونکی) هم نه وو، سوا دالله تعالی نه لیکن صحابه کرامو دالله تعالی سره ډیره مینه کوله او دالله تعالی ډیر ښه تابعداران وو.

اوهمدارنګه دطواف او جمرات ویشتلو په وخت کښي هم ازمیښت او امتحان وی، هغه داچه حاجی داحرام په حالت کښي هغه محبوب څیزونه پریښي وي، کوم چه دحاجي لپاره په اصل کښي حلال دي،

لکه خپله بي بي(ښځه) شوه او همدارنګه خوشبو وغيره، ليکن دطواف او جمرات ويشتلو په وخت کښي ازميښت داوي، چه عام نامحرمه زنانه او سړي په دغه وخت کښي جمع وي دکومو ګډون چه اصلا حرام دی، سره له دينه چه داهم ممکن ده چه دسړو لپاره جدا او ځان له جمرات وې، او دزنانه وو لپاره هم جدا او ځان له جمرات وې، او يا داچه يوه ورځ بيله دسړو دطواف او جمرات ويشتلو لپاره مقرروی، اوبله ورځ دزنانه وو دطواف او جمرات ويشتلو لپاره مقررروی.

اويا داچه زنانه وو ته طواف کول او همدارنګه دجمراتو ويشتل معاف وی، ځکه چه ډيره ګڼه او ازدحام وي.

اويا داچه د جمراتو ويشتل ديولوي غره طرف ته وايي، اوپه دي تنګ ځاي کښي نه وايي، ددي لپاره چه خلک دګڼي او ازدحام نه بچ شي.

(الله تعالی ښه پوهه دی) ليکن په شرعه کښي دا اعمال يعني طواف او همدارنګه دجمراتو ويشتل وغيره په ټاکلي طريقه اوپه ټاکلي ځايونو کښي ضروري دي، او ډير کرته زنانه او نارينه هم جمع شي په يو تنګ ځاي کښي، دا ددي لپاره چه په بنده باندي امتحان او ازميښت اوکړی شي چه دده محبت دخپل رب سره دی، اوکه نه دزنانه وو سره.

کوم چه رشتنی مؤمن بنده وي، نو دهغي زړه دالله تعالی په محبت اوذکر باندي مشغوله وي، زنانه وغيره طرف ته يي توجه نه وي، سره له دينه چه ډيره ګڼه وي، او څوک رقيب (کتونکی) ورباندي هم نه وي ليکن دامؤمن بنده دخپل طاقت برابر ځان ساتي صرف دخپل رب درضا لپاره ځکه چه مؤمن بنده ته خپل رب دهر څيز نه زيات محبوب وي.

او مؤمن بنده داحقیقت رایاده وي چه ابراهیم علیه السلام ته دخلیل (خالص) دوست درجه او مرتبه په دي وجه باندي ورکړی شوې وه، چه په هغه باندي امتحان او ازمیښت شوی وو، دخپل بچي په باره کښي په دي ځاي (دجمراتو) په خوا کښي.

هغه داچه په ابراهیم علیه السلام اول دا امتحان او ازمیښت وو چه بچي يي نه پیدا کیدل، او چه کله يي بچی (اسماعیل علیه السلام) پیداشو نوابراهیم علیه السلام ته امر اوشو چه خپله بي بي او خپل بچی په یوه شاړه ځمکه کښي پریږدي، او خپه ترینه نه شام ته هجرت اوکړي.

او روستو ورباندي امتحان سخت شو چه کله دشام نه واپس راغلو او دخپل بچي په لیدلو سره خوشحاله شو.

نو ورته امر اوشو چه دا خپل محبوب بچی دالله تعالی په امر باندي ذبحه کړه، ابراهیم علیه السلام دي ځاي (جمرات) ته راغلو، ددي لپاره چه دخپل رب حکم او امر پر ځاي کړي، اوخپل محبوب بچی قربان او ذبحه کړي.

نو په دي ځاي کښي ورته شیطان دري کرته راښکاره شو او دوسوسي کوشش يي کولو ددي لپاره چه ابراهیم علیه السلام دخپل رب داحکم پر ځاي نه کړي، لیکن ابراهیم علیه السلام په ډیر قوي ایمان سره دشیطان وسوسي رد کړي او شیطان يي په کاڼو وویشتلو او دايې ثابته کړه چه الله تعالی دهر محبوب نه ورته زيات خوښ او محبوب دی، او بار بار يي دتکبیر اوازونه اوچت کړه، چه الله اکبر، الله اکبر، الله اکبر.

سؤال: مکه مکرمه ولي په يوه داسي زمکه کښي واقع نده چه شنکي اوفصل وغيره په کښي موجود وي؟

که چيرته مکه مکرمه په يوه داسي زمکه کښي واقع وي چه شنکي فصولونه او نهرونه وغيره په کښي موجود وي.

نو کيدی شي(الله تعالی) ښه پوهيږي، چه دبعضي حاجيانو په نيتونو کښي به څه فرق اوخلل واقع شوی وی.

چه ايا دوي دحج سفر دخالص عبادت په نيت باندي کوي، او که نه دوي دحج سفر ددي لپاره کوي چه هلته نهرونه او ښايسته باغونه وغيره ووينې.

اوبل حکمت دادی، الله تعالی ښه پوهيږي: که چيرته په مکه مکرمه کښي دادوه صفتونه راجمع شي:

اول صفت داچه مکې مکرمې ته دخلکو زړونه ميلان او شوق کوي.

او دوهم داچه که چيرته داصفت په کښي هم راجمع شي چه په مکه مکرمه کښي، باغونه اونهرونه او فصلونه وغيره هم موجود وی.

نوبيابه بعضي خلکو هميشه دحج لپاره مکې مکرمې ته سفرونه کولاي، او نورو خلکو ته به يي دحج کولو موقع او فرصت نه ورکولو.

دا دالله تعالی فضل او مهرباني ده چه دخلکو زړونه خو مکې مکرمې ته ميلان اوشوق کوي، خو چه دکله دحج دادا کولو لپاره مکې مکرمي ته ورسيږي، نو ووينې چه مکه مکرمه په يوه شاړه زمکه کښي واقع ده، چه

هیڅ شنه باغونه اوفصلونه وغیره په کښي نشته، نو دحج فریضه اداکړي او بیا ترینه واپس لاړشي او نو رو خلکو ته موقع او فرست پریږدي.

په اخره کښي مونږ ددي حقیقت متعلق وایو (دالله تعالی سره خالص محبت کول)

الله سبحانه وتعالی دا نه قبلوي چه دبنده په زړه کښي دالله تعالی دمحبت سره د بل محبوب څیز محبت برابر شي، بلکه همیشه باید دبنده په زړه کښي دالله تعالی محبت دبل هر محبوب څیز دمحبت نه زیات وي.

او دیته توحید المحبة (دالله تعالی سره خالص محبت کول) وایي.

پس هرکله چه ته پوهه شوي چه د الله تعالی سره خالص محبت کول دایو عظیم اولوي مقصد دی، نو ددي مقصد دحاصلولو لپاره په حج کښي ډیري دعاګانې غواړه چه دامقصد الله تعالی درپه برخه کړي، او له هغه څیزونو نه تاته نجات درکړي، کوم چه تا له دي مقصد نه محرومه وي.

پس که دادعا ستا قبوله شوه نو مبارک دي وي ستا لپاره.

دحج په مقصدونو کښي دوهم مقصد

دالله تعالى تعظيم کول دي، اوپه زړه کښي دالله تعالى لويې راوستل دي. الله تعالى فرمايي:

﴿ ذَٰلِكَ وَمَن يُعَظِّمۡ شَعَٰٓئِرَ ٱللَّهِ فَإِنَّهَا مِن تَقۡوَى ٱلۡقُلُوبِ ﴾ [الحج: ٣٢]

دا يا د کړئ او چا چه تعظيم اوکړو دخاص نخو چه الله تعالى مقرر کړي دي، نو يقينا دا تعظيم داخلاص دزړونو دی.

(الشعائر والمشعر) معنى هر هغه څه چه دالله تعالى په عظمت او لويې او په دي چه الله تعالى غني او بي پروا ذات دی دلالت کوي، او دمخلوق په فقر او عاجزی باندي دلالت کوي، ديته (الشعائر والمشعر) وايي، يعني دالله تعالى ددين نښي.

او ددي وضاحت په زمکه دمزدلفه کښي په ډيره ښه توګه سره تر سترګو کيږي، پاکي ده هغه ذات لره چه ټول مخلوق ورته عاجزې کوي.

که څوک دحاجيان وضعي او شتون ته اوګوري په عرفه کښي له يو جهته، او همدارنګه ددوي مقائسه اوکړي په مزدلفه کښي له بل جهته نو ددوي په مابين کښي به فرق محسوس کړي، هغه داچه کله حاجيان په عرفه کښي وي، نو فرق محسوس کيږي ددوي په مابين کښي او هغه داچه دمالداره حاجيانو خيمي او خوراکونه او سورلۍ وغيره متفاوتي او جلا وي دبعضي نورو حاجيانو دخيمو

او خوراکونو اوسورلو وغیره نه، نو په منی او عرفه کښې به ته اووینې چه فقیر دسړک او لاري په خواو شاه کښې وخت تیره وي، او مالداره حاجي په خپله خیمه او سازوسامان کښې وخت تیره وي.

حتی چه ډیر کرت بعضي خلک چه ددې مالداره خلکو دا حالات اوګوري، نو رب العالمین د عظمت او لويئ نه غافله شي.

په همدي مهال (الله تعالى) ښه پوهیږي خو د مزدلفي بعضي احکام ددي لپاره مشروع شوي، چه د حاجیان په مابین کښی دغه فرق او توپیر (دمالدارئ وغیره) ختم شي، عظمت او لوئي یواځي دالله تعالى پاتي شي،

الله تعالى فرمائلي دي:

﴿يَـٰٓأَيُّهَا ٱلنَّاسُ أَنتُمُ ٱلْفُقَرَآءُ إِلَى ٱللَّهِ ۖ وَٱللَّهُ هُوَ ٱلْغَنِيُّ ٱلْحَمِيدُ﴾ [فاطر: ١٥]

ای خلکو تاسوو ټول محتاج يي، الله تعالى ته او الله تعالى خاص هغه بي حاجته ستائیلی شوی دی.

که دمزدلفي په احکامو باندي غور او فکر اوکړې نو پوهه به شي، چه دمزدلفي احکام ددي لپاره مشروع شوي دي، چه دحاجیانو په مابین کښې دا تفا وت او توفیر له مینځه ولاړ شي، هغه دا سي چه په مزدلفه کښې ټول حاجیان دشپې په مهال راټولیږي، نه ورسره خیمي وي او نه ورسره نور سامانونه اولباس وغیره وي، بلکه ټول حاجیان داحرام په لباس کښې او دفقیرانو په څیر د مزدلفي په زمکه باندي ارام کوي او ویده کیږي، او خوراک يي هم دفقیرانو په څیر وي.

بلکه ته به وینې دوي لره چه ټول مالداره او فقیران تور او سپین به په صفونو کښې ولاړ وي، ددي لپاره چه خپل قضاء حاجت اوکړي.

او ټول په يورنګ داحرام په لباس کوي، او مالداره دفقير نه هيڅ توفير نه لري، دا ټول ددي لپاره چه دوي دا منظر وويني او په دي ښه پوهه شي، چه لويئ او عظمت يواځي دالله تعالى لپاره دی.

دحج په مقصدونو کښي دريم مقصد

دالله تعالی نه امید ساتل دي، الله تعالی فرمائلي دي:

﴿ أُولَٰئِكَ الَّذِينَ يَدْعُونَ يَبْتَغُونَ إِلَىٰ رَبِّهِمُ الْوَسِيلَةَ أَيُّهُمْ أَقْرَبُ وَيَرْجُونَ رَحْمَتَهُ وَيَخَافُونَ عَذَابَهُ ۚ إِنَّ عَذَابَ رَبِّكَ كَانَ مَحْذُورًا ﴾ [الإسراء: ٥٧]

هغه کسان چه دوي ورته رامدد شه وايي، غواړي هغوي خپل رب ته نيږدي والی، چه کوم يو ددوي نه زيات نيږدي وي او اميد لري دوي درحمت دهغه او ويره کوي دعذاب دهغه نه.

دحج دا اعمال په داسي کيفيت او طريقه مشروع شوي دي، چه دحاجيانو په مينځ کښي توفير او تفاوت ختموي، او ټول حاجيان په يو حال باندي وي، مالداره وي که فقير وي، امر وي، او که مامور وي ټول په يو حال باندي وي، او دايو شان والی ددوي په مينځ کښي د عرفي او مزدلفي په مهال ډيربښه واضح اوښکاره وي چه دا حالت په عام ژوند کښي ډيرکم او ناشنا وي.

که په عرفه او مزلفه کښي دټولو حاجيانو په دي احوالو باندي سوچ اوکړي شي نو دا حقيقت واضح کيږي، چه په دي مهال باندي، ټول حاجيان په ډيره عاجزۍ سره هغه ذات ته متوجه وي، چه دهغه خزانې نه ختميږي، او نعمتونه يې بيشماره دي، او نشي کمزورۍ کولی ده لره هيڅ څيز نه په زمکه اونه په اسمان کښي، او په دي ځايونو کښي ټولو حاجيانو الله تعالی ته دعاجزۍ لاسونه پورته کړي وي، مالداروي که

فقير وي، ټول دالله تعالی په وړاندي په عاجزۍ سره ولاړ وي، دا ددي لپاره چه ټول په دي اعتراف او يقين اوکړي، چه يوائې الله تعالی ته توجه پکار ده، او يوائې دهغه نه تمه کول پکار ده، او ديته توحيد د(رجا) وايي، يعني يوائې دالله تعالی نه اميد اوتمه کول.

دحج په مقصدونو کښي څلورم مقصد

دالله تعالی نه خوف او ویره کول دي، الله تعالی فرمائلي دي:

﴿وَٱلَّذِينَ يُؤۡتُونَ مَآ ءَاتَواْ وَّقُلُوبُهُمۡ وَجِلَةٌ أَنَّهُمۡ إِلَىٰ رَبِّهِمۡ رَٰجِعُونَ ٦٠ أُوْلَٰٓئِكَ يُسَٰرِعُونَ فِي ٱلۡخَيۡرَٰتِ وَهُمۡ لَهَا سَٰبِقُونَ﴾ [المؤمنون: ٦٠-٦١]

او هغه کسان چه ورکوي، هغه څه چه ورکوي، او زړونه ددوي ویره کونکي وي، چه یقینا دوي خپل رب ته به ورګرځي. دغه کسان ورزغلي نیکو کارونو ته او دوي هغي ته دیو بل نه وروړاندي کیږي.

که څوک په شرعي نصوصو کښي اوګوري او په واقع کښي فکر اوسوچ اوکړي، نو پوهه به شي چه دحج او دالله تعالی نه ویره او خوف ددي دواړو په مابین کښي ډیر ژور تعلق دی، نیزدي ده چه دیوبل سره لازم وي.

ددي وضاحت هغه وخت کیږي، چه دالله تعالی په کتاب او په سنت نبوي او په واقع کښي شوچ اوکړي شي.

دالله تعالی په کتاب کښي سوچ کول: محترمه حاجي وروره سورت حج تلاوت کړه، او بیا په کښي سوچ او فکر اوکړه، تاته به واضحه شي چه داسورت په داسي ایاتونو باندي شروع شوي، کومو کښي چه دالله تعالی نه ویره او خوف ذکردی، بلکه په دي ایاتونو کښي ډیر سخت دویري انځور او هغه سخت حالات ذکر شوي دي کوم چه په انسان باندي راتلونکي دي. لکه الله تعالی فرمائلي دي:

﴿يَٰٓأَيُّهَا ٱلنَّاسُ ٱتَّقُواْ رَبَّكُمۡۚ إِنَّ زَلۡزَلَةَ ٱلسَّاعَةِ شَيۡءٌ عَظِيمٞ ١ يَوۡمَ تَرَوۡنَهَا تَذۡهَلُ كُلُّ مُرۡضِعَةٍ عَمَّآ أَرۡضَعَتۡ وَتَضَعُ كُلُّ ذَاتِ حَمۡلٍ حَمۡلَهَا وَتَرَى ٱلنَّاسَ سُكَٰرَىٰ وَمَا هُم بِسُكَٰرَىٰ وَلَٰكِنَّ عَذَابَ ٱللَّهِ شَدِيدٞ﴾ [الحج: ١-٢]

اى خلکو ويره کوي د رب خپل نه يقينا زلزله دقيامت يو څيز هيبتناک دى. په هغه ورځ چه اوبه وينئ تاسو هغي لره چه غافله به شي هره يئې ورکونکې دهغه بچي نه چه يئې ورکوي هغه لره، او اوبه غورځوي هر حمل والا حمل خپل او ويني به ته خلکو لره نشه، او حال دادی چه دوي نه دي نشه (په څکلو دنشه کونکي څيز سره) او ليکن عذاب دالله تعالى سخت دى.

دا ددي سورت اولني اياتونه دي، چه دحج مقصدونه په کښي بيان شوي دي، اى محترمه وروره دحج او خوف (دالله تعالى نه ويره کول) آيا ددي په مينځ کښي تعلق او يوالى شته دى؟

بيا په سنت نبوي کښي سوچ اوکړه، نبي کريم صلى الله عليه وسلم دحج باره کښي فرمائي: چه حج کول جهاد دى، لکه نبي کريم صلى الله عليه وسلم ښځو ته فرمائلي دي:

«عليکن جهاد لا قتال فيه، الحج والعمرة».

تاسو ته دداسي جهاد حکم دى چه قتال (جنګ) په کښي نشته، چه هغه حج او عمره ادا کول دي.

او بيا سوچ او فکر اوکړه د رسول الله صلى الله عليه وسلم او دهغه دصحابه کرامو په هغه سفر باندي چه هغوي کوشش کولو د (حديبيه) په کال باندي چه دحرم زمکې ته ورسيږي او عمره ادا کړي، نو دقريشو

مشرکین د مسلمانانو مخې ته را اووتل او دعمرې د اد اکولو نه يې منعه کړه، او خلک يې د دوي جنګ ته راوبلل، او صحابه کرامو هم دوني لاندي درسول الله صلی الله علیه وسلم سره په جنګ کولوباندي بیعت اوکړو، او بیا په دي باندي صلح اوشوه چه مسلمانان به په راتلونکي کال باندي عمره ادا کړي.

اومسلمانانو داشرط هم مقرر کړو چه په راتلونکي کال کښې به داحرام په حالت کښې خپلې توري هم له ځانه سره راوړي، دا ددي وجي نه چه هسي نه چه دقریشو مشرکین غدر (دهوکه) اونه کړي، نو په دي عمره کښې خوف او ویره وه.

او بیا په واقع کښې سوچ او فکر اوکړه، که څوک د حج په اړوند باندي سوچ اوکړي نو درسول الله صلی الله علیه وسلم دزماني نه تر نن ورځ پوري په هره زمانه (اوپیړي) کښې دحج په اداکولو کښې خوف او ویره شته، هغه داسي چه کله دقریشو ویره ختم شوه نو لږه زمانه بعد په هغه لارو کښې چه مکې مکرمې ته رسیدلي وي، غله او ډاکوان پیداشوو، او دي بهیر تر دریالس (۱۳) کلونو پوري جریان لرلو، حج او عمري ته تلونکي به داسي وو لکه چه ورک شوی وی، او دحج یاعمري نه واپس راتلونکي داسي وو لکه چه دوباره پیداشي.

او چه کله خلکو ددي ډاکوانو د مشلکلاتو دختمولو کوشش اوکړو او دامشکل ختم شو، نو بیا حاجیان ډیر کلونه ددي مشکل سره مخامخ وو، چه په خیمو کښې به اور لګیده او چه کله خلکو ددي مشکل دختمولو کوشش اوکړو نوبیا دنورو مشکلات سره مخامخ شول، هغه دا چه مظاهرې شروع شوي، او بیا دهماکې اوشوي او بیا د جمراتو ویشتلو په وخت کښې

حاجيان د بعضي مشکلات سره مخامخ شول، او بيا دسيلابونو مشکلات راغلل، او بيا عام نور مرضونه وغيره هم راغلل، تر نن پوري چه خلک دويري يوه دروازه بنده کړي، نو بله دويري دروازه کولاو شي.

که په دي موجوده حالاتو کښي هم يو کس دحج د اداکولو تکل او اراده اوکړي، نو داول وخت نه په خپل زړه کښي ويره محسوسه وي تر دي پوري چه خپل اهل ته واپس راشي.

پس ګرانه او محترمه وروره که دحج داداکولو او د ويري په مابين کښي دومره ژور تړاوي، نو په دي کښي به څه حکمت وي.

الله تعالی ښه پوهيږي، خو کيدي شي، چه مقصد او هدف ددي نه هغه داوي، چه ددي مشکلاتو باوجود بيا هم د الله تعالی دا بنده ګان دحج داداکولو لپاره تياريږي، نو ددوي په زړونو کښي دخپل رب خشيت او ويره نوره هم راسخه او مظبوطه شي.

- محترمه وروره هغه داسي که ته ديو حاجي نه تپوس او پوښتنه اوکړې، چه ايا ته دهغه مشکلاتونه خبر نه يي کوم چه په مخکښي کلونو کښي مينځ ته راغلي وو، او دهغي دوجي نه ډير خلک مړه شوي هم وو، او کيدی شي چه په دي کال کښي هم مشکلات رامينځ ته شي؟

نوهغه به تاته خامخا په جواب کښي اووايي چه هو زه ددي نه خبر يم.

- او که بيا تري نه پوښتنه اوکړي، چه ددي مشکلاتو باوجود څه شی په تا باعث دی، چه ته يي د حج سفر ته تيار کړی يي؟

نو هغه به تاته خامخ په جواب کښي اووايي، چه دالله تعالی هغه

وعید(ویره ورکول) چه هغه چا ته يي ورکړی دی، چه طاقت لري او دحج فريضه نه اداکوي، نو دغه وعید د الله تعالی زما په زړه کښې دټولو ویرو نه زيات لوي دی.

او داد حج په مقصدونو کښې يو لوي مقصد دی، هغه داچه دبنده ګانو په زړونو کښې دیو الله تعالی نه ویره اوخوف پيداشي.

بعض أخطاء الحجاج
Some Pilgrims Mistakes
DHL

دحج په مقصدونو کښي پنځم مقصد

په الله تعالی باندي توکل کول دي. لکه الله تعالی فرمائلي دي:

﴿ وَقَالَ مُوسَىٰ يَٰقَوۡمِ إِن كُنتُمۡ ءَامَنتُم بِٱللَّهِ فَعَلَيۡهِ تَوَكَّلُوٓاْ إِن كُنتُم مُّسۡلِمِينَ ﴿٨٤﴾ فَقَالُواْ عَلَى ٱللَّهِ تَوَكَّلۡنَا رَبَّنَا لَا تَجۡعَلۡنَا فِتۡنَةٗ لِّلۡقَوۡمِ ٱلظَّٰلِمِينَ ﴾ [يونس: ٨٤-٨٥]

او اوئيل موسی عليه السلام ای قومه ځما که تاسو ايمان راوړی وي په الله تعالی پس خاص په الله تعالی ځان اوسپاری که تاسي حکم منونکي ئې.

پس اوئيل دوي خاص په الله تعالی مونږ ځان سپارلی دی ای ربه زمونږه مونږ مه ګرځوي ازميښت دقوم ظالمانو لپاره.

ای مسلمانه وروره: کله چه ته په خپل ګلي اوطن کښي يئ او خپلوان هم درسره وي او په خپل کور کښي په امن يئ او سورلي (ګاړی) وغيره هم لري او په بنک کښي درسره پيسي هم موجود وي، او دمستقبل نه مطمئن (بي غمه) يئ نو بيا خو دا ډيره اسانه ده، چه داګمان اوکړئ چه ته په الله تعالی باندي توکل کونکی يئ، ليکن پوره حقيقت معلوم نه دی، چه آيا ته يقيني په الله تعالی باندي توکل کونکی يئ او که په دي اسبابو د ژوند باندي؟؟؟

ليکن حاجي چه کله دحج د ادا کولو لپاره دا ټول سهولتو نه پريږدي، دا ددي واضح دليل دی، چه دا حاجي په الله تعالی باندي توکل کونکی دی.

ددي وضاحت هغه داسي کيدی شي: که ته دحاجيانو په احوالو باندي سوچ اوکړې کله چه دوي په منی کښي په خپلو خيمو کښي راجمع وي، او دوي په منی کښي دلاري په طرفونو باندي هم موجود وي، او منی يوه شاړه (کنده) دشته ده.

او بيا ته له دوي نه تپوس او پوښتنه اوکړې: چه تاسو د منی په دي شاړه کنده کښي موجود يئ، کيدي شي چه تاسو د ډيرو مشکلاتو او تکليفونو سره مخامخ شئ، د مثال په توګه (الله مکړه) که ډير سيلابونه راشي، نو کيدی شي، حاجيان او دهغوي دغه خيمي له مينځه يوسي. او يا د اسمان له طرفه تندرونه راشي، او يا سخته ګلۍ وغيره اوشي، نو ايا دخيمو دغه چتونه دحاجيانو دحفاظت لپاره کافي دي؟؟ او که چيري داسي يو مرض منتشر (خور) شي کوم چه له يو انسان نه بل ته منتقل کيږي، نو ايا داسي امکانيات شته چه ددي مرض مخنوی اوکړي؟او همدارنګه که فساديان خلک اوغواړي چه حاجيانو ته څه ضرر او تکليف اورسوي نو ايا حاجيان کولاي شي، چه دخپلو ځانونو نه دفاع اوکړي؟بلکه که ته دحاجي نه دهغه دلاري متعلق پوښتنه اوکړي، کله چه هغه دخپل وطن نه دحج د اداکولو لپاره راځي، او بيا واپس خپل وطن ته ځي، ايا په دي لارو کښي دمختلفو خطرونو انديښنه موجود ه نه وي؟

لکه په هوا کښي د جهاز راغورځيدل، او په دريابونو کښي دکشتيو ډوبيدل، او همدارنګه د ګاړو حادثې وغيره شوي، کوم چه اکثر واقع کيږي.

خو کله چه ته دحاجيانو نه ددي ټولو خطرونو باره کښي پوښتنه اوکړي، دهغوي جواب به تاته داوي، چه هو داټول خطرونه اوتکليفونه پيش راتللی شي، بلکه داخطرونه خامخا واقع کيږي، کله چه الله تعالی

اوغواړي، ځکه چه د انسانانو دا کمزوري اسباب هيڅ اثر نلري کله چه الله تعالی ددي خطرونو دواقع کيدلو اراده اوکړي،او چه کله ته ددوي نه د دوهم ځل لپاره پوښتنه اوکړي، چه هرکله دا خطرونه او تکليفونه پيش راتللی شي، نو ستاسو توکل (ځان سپارل) په چا باندي دی، او په چا باندي تاسو اعتماد کوي؟

نو دټولو حاجيانو جواب به هغه داوي، چه مونږ يواځي په الله تعالی باندي توکل او اعتماد کوو.

کيدی شي چه دا عقيده لرل رشتنوالی وي، په توحيد توکل کښي، په الله تعالی باندي، الله تعالی ښه پوهه دی.

دحج په مقصدونو کښي شپږم مقصد

الله تعالی ته روجوع کول دي. لکه الله تعالی فرمائلي دي:

﴿ وَأَنِيبُوٓاْ إِلَىٰ رَبِّكُمۡ وَأَسۡلِمُواْ لَهُۥ مِن قَبۡلِ أَن يَأۡتِيَكُمُ ٱلۡعَذَابُ ثُمَّ لَا تُنصَرُونَ ﴾

[الزمر: ٥٤]

او اوګرځئ په توبه کولو سره خپل رب ته او تا بع شي دحکمونو دهغه مخکې ددینه چه رابه شي تاسوته عذاب بیابه مدد نشي کیدی ستاسو.

دحج لپاره مالي او بدني قوت او قدرت شرط دی، ددي له وجي نه اکثر حاجیان مالي او بدني قوت او قدرت لري، خو بیا هم ددي مالي او بدني قوتونو سره حاجیان دحج په ټولو مراسمو کښي ډیر دعاجزۍ په حالت کښي وي، خصوصا دوي دعرفات په میدان کښي، او دطواف په دوران کښي، او په صفا او مروه کښي ډیر په عاجزۍ سره او د ویري په حالت کښي ولاړ وي.

په خپلو ګناهونو اقرار کوي، او دخپل تقصیر او کمي اعتراف کوي، او په خپلو ګناهونو پښیمانه وي، او الله تعالی ته يي خپل ځان سپارلی وي، او دخپل رب نه دا امید اوتمه کوي، چه دده هغه ګناهونه او کمي معاف کړي کوم چه دده نه مخکې شوي دي دغفلت دوجي نه.

او داحالت دحاجیانو رشتوني رجوع ده الله تبارک وتعالی ته الله تعالی ښه پوهه دی.

❁ دلته یو سؤال او پوښتنه ضروري ده: هغه داچه دحاجیانو دا حالت او عاجزي او رجوع چاته ده؟

❁ ایا دوي ته داحکم د زوراورو انسانانو لخوا شوی دی، ایا دوي ته دمالداره انسانانو لخوا دڅه بدلې د ورکولو وعده شوي، چه ددوي زړونه ورته نرم او مائله شوي دي، او دسترګونه یې اوښکې تویږي، ایا دا ددي وجې نه چه دوي دهغوي نه ویریږي اویا دهغه څه طمع او امید کوي کوم چه دهغوي سره دي؟

نه هیڅ کله داسي نه ده، بلکه دا خالص توحید دانابت دی رب العالمین ته، الله تعالی ښه پوهه دی.

❁ ❁ ❁

دحج په مقصدونو کښي اوم مقصد:

الله تعالی ته عاجزي کول دي، لکه الله تعالی فرمائلي دي:

﴿ إِنَّ ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ وَعَمِلُواْ ٱلصَّٰلِحَٰتِ وَأَخۡبَتُوٓاْ إِلَىٰ رَبِّهِمۡ أُوْلَٰٓئِكَ أَصۡحَٰبُ ٱلۡجَنَّةِۖ هُمۡ فِيهَا خَٰلِدُونَ ﴾ [هود:٢٣]

یقینا هغه کسان چه ایمان يي راوړی دی، او عملونه کوي په طریقه دپیغمبر او عاجزي کوي رب خپل ته دغه کسان جنت والا دي، دوئ به هغي کښي همیشه وي.

داخبات معنی: داخبات معنی ده الله تعالی ته عاجزي کول او دالله تعالی هر حکم منل او هغه ته تسلیمیدل، او دالله تعالی بنده ګي کول، او دهغه په ربوبیت او عظمت (لويي) باندي اقرار کول، او په خپل ضعف او کمزورئ باندي اعتراف کول، او همدارنګه الله تعالی ته ځان محتاجه ګڼل.

د اخبات لفظ په قران کریم کښي په دري ځایونو کښي راغلی دی، یو په سورت هود کښي کوم چه مخکي ذکر شو، او دوه ځایه په سورت حج کښي، لکه الله تعالی فرمائلي دي:

﴿فَإِلَٰهُكُمۡ إِلَٰهٞ وَٰحِدٞ فَلَهُۥٓ أَسۡلِمُواْۗ وَبَشِّرِ ٱلۡمُخۡبِتِينَ﴾ [الحج: ٣٤]

ځکه چه حقدار دبنده ګۍ ستاسو یو ذات دی، پس خاص هغه ته اخلاص کوئ، او زیری ورکړه عاجزي کونکو ته.

او همدارنګه الله تعالی فرمائلي دي:

﴿وَلِيَعْلَمَ ٱلَّذِينَ أُوتُوا۟ ٱلْعِلْمَ أَنَّهُ ٱلْحَقُّ مِن رَّبِّكَ فَيُؤْمِنُوا۟ بِهِۦ فَتُخْبِتَ لَهُۥ قُلُوبُهُمْ ۗ وَإِنَّ ٱللَّهَ لَهَادِ ٱلَّذِينَ ءَامَنُوٓا۟ إِلَىٰ صِرَٰطٍ مُّسْتَقِيمٍ﴾ [الحج: ٥٤]

دي دپاره چه يقين اوکړي هغه کسان چه علم ورکړی شوی دی، چه داحق دی دطرف د رب ستانه، نو ايمان به راوړي په دي باندي نو ښه نرم به شي ديته زړونه ددوي او يقينا الله تعالی رسوي مؤمنانو لره لاري نيغي ته.

ولي لفظ داخبات دوه کرته په همدي سورت حج کښي ذکر شوی دی؟

دا ځکه چه دحج احکام دهغه عبادتونو څخه دي، په کومو کښي چه بنده ګان خپل رب ته ډيره عاجزی کوي، او ورته تسليمېږي (الله تعالی ښه پوهه دی).

دمثال په توګه که ته داکثرو حاجيانو نه دحج دهغه اعمالو باره کښي پو ښتنه اوکړي کوم چه دوي په حج کښي ادا کوي لکه عرفات ته تلل، او په مزدلفه کښي شپه تيره ول، او همدارنګه جمرات ويشتل وغيره شو، دا اعمال حاجيان په حج کښي په ډير حرص او اهتمام سره ادا کوي، نو که پو ښتنه ترينه اوکړي، چه دا اعمال دڅه لپاره مشروع شوي دي، او ددينه څه مقصد دی، او ته يي ولي ادا کوي؟

نو په جواب کښي به واوري چه دا اعمال ادا کول صرف دالله تعالی بندګي کول دي او بس.

او ديته اخبات وايي (الله تعالی ته عاجزي کول او هغه ته تسلميدل) هغه دا چه بنده په پوره اطمنان او کوشش سره يو عمل پر ځاي کوي، ددي

وجي نه چه الله تعالی ورته ددي امر کړی دی، اګر که ده ته ددي عمل دپوره حکمتونو تفصیلي معلومات نه وي، پس ده لره همدومره کافي ده چه دا عمل پر ځای کول دالله تعالی عبادت دی، اودا په دي سره د خپل رب رضا حاصلوي.

او که په دي عمل باندي ورته یو انسان امر کړی وی، نو ده به خامخا دهغه نه پوښتنه کړی وی او بحث به یي ورسره کړی وی، چه دا کار زه ولي اوکړم، یا ددي کار نه دا بل کار ښه دي، او یا به دا ووایي، چه زه په دي کار باندي قانع نه شوم!

لیکن پاکي هغه ذات لره ده چه ټول زړونه ورته عاجزي کوي.

ددي بهترین او ښا ئسته مثال دعمر بن الخطاب رضی الله عنه تواضع او عاجزي ده، هغه حجر اسود کاڼي ته مخامخ شو، او داسي یي اوفرمایل:

«أما والله، إني لأعلم أنك حجر، لا تضر ولا تنفع ولولا أني رأيت النبي صلى الله عليه وسلم استلمك ما استلمك»[(١)].

قسم په الله تعالی، چه زه ښه پوهه یم چه ته یو کاڼی یي نه چاته ضرر او تکلیف رسولی شي، او نه چاته څه نفع او فائده رسولی شي، او که ما نبي کریم صلی الله علیه وسلم نه وی لیدلی چه ته یي ښکل کړی وې، نو ما به هم نه وی ښکل کړی.

بعضي حاجیان داسي وي، چه په خپلو ښارونو کښي د مزي او خوشحالۍ ژوند کوي، او دفقیرانو مسکینانو او بي وزله کمزورو خلکونه لري او جدا وي،

---

(١) صحيح البخاري رقم: ١٦٠٥.

بعضي خو لا داسي هم وي، چه په خپلو بنګلو کښي دخوشحالۍ نه ډک ژوند کوي، او دعامو خلکونه جدا او لري وي، خو چه کله حج ته را وبلل شي او دلته د فقيرانو مسکينانو او بي وزله کمزورو خلکو سره يو ځاي شي، او ډير کرت د ددوي دخوراک په څير خوراک اوکړي، او ددوي دخوب (اوده کيدلو) په شان خوب اوکړي، خصوصا په مزدلفه کښي، او د دوي سره يوځاي په طواف سعي او جمرات ويشتلو په وخت کښي ولاړ وي، او په بد بوي او ټيل(ګنه) وغيره باندي صبر کوي، نو دخپل ځان څخه پوښتنه اوکړي، چه ته څه شي دحج دي احکامو اداکولو ته تيار کړي؟ او ددي احکامو تفصيلي حکمتونه ورته معلوم نه وي.

او همدارنګه دا به هم وايي، چه دڅه لپاره يي هغه دسهولتونو ژوند پريښود او دلته د فقيرانو او مسکينانو نه سره يو ځاي شو؟

ايا دوي په دي حج ادا کولو کښي دکوم بشر (انسان) نه مجبوره دي؟ نو جواب به دا وي، چه هر ګيز نه، يعني دوي په ادا کولو ددي فريضه کښي دهيځ چا نه مجبوره نه دي، بلکه دا الله تعالی ته تواضع او عاجزي ده.

او دا خالص توحيد دی، د تو اضع او عاجزۍ د الله تعالی لپاره. (الله تعالی ښه پوهه دی).

دمکې مکرمې خصوصیات (بیلګې)

دابراهیم علیه السلام په ژبه الله تعالی فرمایي:

﴿ رَّبَّنَآ إِنِّيٓ أَسۡكَنتُ مِن ذُرِّيَّتِي بِوَادٍ غَيۡرِ ذِي زَرۡعٍ عِندَ بَيۡتِكَ ٱلۡمُحَرَّمِ رَبَّنَا لِيُقِيمُواْ ٱلصَّلَوٰةَ فَٱجۡعَلۡ أَفۡـِٔدَةٗ مِّنَ ٱلنَّاسِ تَهۡوِيٓ إِلَيۡهِمۡ وَٱرۡزُقۡهُم مِّنَ ٱلثَّمَرَٰتِ لَعَلَّهُمۡ يَشۡكُرُونَ ﴾ [إبراهيم: ٣٧]

ای ربه زمونږ یقینا ما اباد کړي دي بعضي داولاد خپل نه په کنده يې فصله (شاړه) کښې ستا دکور عزتمند په خوا کښې،

ای ربه زمونږ ددي لپاره چه پا بندي اوکړي دلمانځه، پس اوګرځوه زړونه دبعضي خلکو چه مائل شي د دوي طرف ته، او روزي ورکړې دوي لره، د قسماقسم غلونه ددي لپاره چه ستا شکر اوکړي.

که څوک دمکې مکرمې په تاریخ کښې غور او فکر اوکړي او ددي په فضیلتونو باندي سوچ اوکړي، او په هغه واقعاتو او حالاتو باندي هم سوچ اوکړي کوم چه په مکه مکرمه کښې مینځ ته راغلي دي، نو خامخا به دي نتیجي ته ورسیږي، چه الله تعالی دي ښار مکې مکرمې ته څه خاص فضیلتونه ورکړي دي، چه دغه فضیلتونه يې بل کوم ښار ته نه دي ورکړي.

او هغه داسي چه ددي ښار لپاره څه خاص فقهي احکام دي، کوم چه دنورو ښارونو سره هیڅ تعلق نلري، مثلا په دي ښار کښې دحرم زمکه

ده، چه په هغې کښې ښکار کول حرام دي، او همدارنګه ددې حرم اوني او بوټي پريکول او په دې کښې ورک شوی څيز راخستل هم جائز نه دي، او ددې نه علاوه نور فقهي احکام هم لري.

د مکې مکرمې د خصوصي فضيلتونو يو فضيلت دادی، چه ددې ښار سره الله تعالی دعامو خلکو په زړونو کښې مينه ا ومحبت پيدا کړی دی، ددې وجې نه دعامو خلکو زړونه دې ښار ته ميلان کوي.

او بل دا چه په دې ښار کښې الله تعالی ډير برکتونه اچولي دي، همدارنګه ددې ښار په مد او صاع (پيمانه) کښې هم الله تعالی برکتونه اچولي دي، ځکه چه ابراهيم عليه السلام دالله تعالی نه دا دعا غوښتلې وه.

او همدارنګه دمکې مکرمې دخصوصي فضيلتونه داهم ده چه چا په دې کښې دظلم او ګناه اراده اوکړه نو الله تعالی به دردناک عذاب ورکوي، لکه الله تعالی فرمائلي دي:

﴿وَمَن يُرِدۡ فِيهِ بِإِلۡحَادِۭ بِظُلۡمٖ نُّذِقۡهُ مِنۡ عَذَابٍ أَلِيمٖ﴾ [الحج: ٢٥]

چاچه اراده اوکړه په هغه کښې دکږ ليچ په ظلم سره اوبه څکوو هغه ته د درناک عذاب نه.

دمکې مکرمې دا خصوصي فضائل معلوم دي او په کتابونو دعلماو کښې ليکل شوي دي، او دا ځمکه په ټولو ځمکو کښې، الله تعالی ته ډيره غوره ځمکه ده.

که څوک د مکې مکرمې باره کښې سوچ او فکر اوکړي، نو دا حقيقت به ورته هم معلوم شي، چه الله تعالی دې ښار دمکې ته يو بل خاص فضيلت داهم ورکړي دی، چه په دې ښار کښې الله تعالی اصلي او بنيادي نعمتونه،

بنده ګانو ته هم ورپه برخه کوي، لکه نعمت دهدايت (لار ښودنه) او نعمت د علم صالح (فايده مند علم) او نعمت د عمل صالح (نيک عمل) او نعمت د حکمت (د دين پوهه) او همدارنګه نعمت د عبادت او بنده ګي او دهغي مرتبي، لکه مرتبه د ايمان او مرتبه د احسان وغيره، داټول نعمتونه الله تعالی په دي ښار دمکه مکرمه کښي، خپلو بنده ګانو ته ډير ور په برخه کوي.

اګر که دانعمتونه الله تعالی په نورو ځايونو کښي هم خپلو بنده ګانوته ور په برخه کوي.

او همدارنګه که څوک د الله تعالی نه دا نعمتونه په دي ښار دمکه کښي، اوغواړي نو الله تعالی د هغه دا دعا ډيره زر قبلوي، اګر که الله تعالی د خپلو بنده ګانو دعا ګاني هر ځاي کښي قبلوي، (الله تعالی) ښه پو هه دی.

د مثال په توګه د الله تعالی نبي ابراهيم عليه السلام چه کله دمکې مکرمې نه بهر وو، نو الله تعالی ورته نعمت د اسلام او د ايمان او داحسان ور په برخه کړو، او همدارنګه نعمت د نبوت او رسالت (پيغمبري) يي هم ور په برخه کړه، ليکن کله چه الله تعالی اوغوښتل چه ابراهيم عليه السلام خپل خليل (خالص دوست) جوړ کړي، نو دي ښار د مکې مکرمې ته يي را اوغوښت، او دلته يي ورباندي سخت ازميښتونه اوکړل او مرتبه د خليل ته يي اورسوو، او دا ډيره لويه مرتبه ده، (الله تعالی) ښه پو هه دی.

او همدارنګه زمونږ د نبي محمد صلی الله عليه وسلم زړه هم ددي نعمتونو نه ډک شوی وو، او ډير لوي ازميښتونه ورباندي شوي وو، او بيا روستو په همدي ښار دمکه کښي ورته مرتبه د خليل هم ملاو شوه، او بيا ورته امر اوشو چه دمديني ښار ته هجرت اوکړي، (الله تعالی) ښه پو هه دی.

ددي دوجي نه د حج په مقصونو کښي داهم ده چه هر مسلمان بايد دحج د ادا کولو لپاره دي ښار دمکې مکرمې ته تشريف راوړي، او دلته دا يو څو ورځې شپي دخپل رب په عبادت او بنده ګۍ کښي تيري کړي، او دا ايماني نعمتونه ورته حاصل شي.

ځکه چه په دي ښار دمکه مکرمه کښي دالله تعالی نعمتونه ډير ښکاره کيږي.

که حاجي د مکې مکرمې په دي خصوصي فضيلت کښي سوچ او فکر اوکړي، نو د الله تعالی نه به ډيري دعا ګاني اوغواړي، چه ده ته دا ټول ايماني او دنياوي نعمتو نه ور په برخه کړي، او ده ته د عبادت دټولو مرتبو توفيق ورکړي.

او دا څه لري خبره نه ده چه الله تعالی دده دا دعاګاني په دي لنډ سفر دحج کښي قبولي کړي، او دده په علم حکمت او تقوی او نيک عمل کښي زيات والی راولي، او همدارنګه دده درجي اوچتي کړي.

هغه داچه دا اسلام ايمان او احسان ټولي مرتبي ورته ورپه برخه کړي.

او دالله تعالی قانون په ايماني نعمتونو کښي دادی، چه داهغه وخت خپل بنده ته ورکوي، چه کله ورباندي امتحان او ازميښت اوکړي.

ددي دوجي نه په ابراهيم عليه السلام باندي ازميښتونه سخت شول کله چه د عراق او شام نه واپس مکې مکرمې ته راغلو.

او همدارنګه په محمد صلی الله عليه وسلم باندي هم هغه ازميښتونه ډير سخت وو کوم چه په مکه کښي، ورباندي تيريدل.

او دا ازمېښتونه په ابراهیم علیه السلام، او محمد صلی الله علیه وسلم باندي، ددي لپاره سخت شو.

چه الله تعالی دویته مرتبه د خلت (خالصه دوستي) ورکړي (الله تعالی ښه پو هه دی.

ددي دوجي نه په حاجیانو باندي ازمېښتونه سخت کیږي کله چه دوي مکې مکرمې ته راشي، ددي لپاره چه الله تعالی دویته هغه لویه ډالي ورکړي، دکومې چه دوي دالله تعالی نه امید لري، خو په دي شرط چه دوي دخپل رب نه ویره اوکړي او دهغه لپاره صبر اوکړي، ددي وجي نه الله تعالی فرمائلي دي:

﴿فَمَن تَعَجَّلَ فِي يَوْمَيْنِ فَلَآ إِثْمَ عَلَيْهِ وَمَن تَأَخَّرَ فَلَآ إِثْمَ عَلَيْهِ لِمَنِ ٱتَّقَىٰ وَٱتَّقُواْ ٱللَّهَ وَٱعْلَمُوٓاْ أَنَّكُمْ إِلَيْهِ تُحْشَرُونَ﴾ [البقرة: ٢٠٣]

پس چاچه تلوار اوکړو په پوره کولو د دؤو ورځو کښي، پس نیشته ګناه په ده باندي، او چاچه روستو کړو ویشتل دریمي ورځي ته، پس نیشته ګناه په ده باندي، دا هغه چا لره چه ویره کوي دالله تعالی نه، او پوهه شئ چه تاسو به خاص هغه ته ورجمع کړی شئ.

دحج په احکامو کي دا معلوم حکم دی، چه چا تلوار اوکړو یعني د ذالحجې دمیاشتي (۱۱) (۱۲) باندي یي ویشتل د جمراتو اوکړل او بیا غواړي چه د منی نه اوځي نو په ده هیڅ ګناه نیشته، ځکه چه په ده باندي الله تعالی دا تخفیف (اساني) کړیده.

لیکن هغه کس چه (۱۳) ورځي ته هم پاتي کیږي، دهغه باره کښي دا ګمان کیده چه الله تعالی دهغه باره کښي داسي اوفرمائي: هغه کس چه

دريمې ورځ ته پاتي شو دهغه لپاره ډېر لوي اجر دی، ليکن په دي ايت کريمه کښې الله تعالی دهغه کس لپاره چه دريمي ورځي ته پاتي کيږي، شرط د تقوی، (دالله تعالی نه ويره كول) زياتي کړو.

﴿لِمَنِ ٱتَّقَىٰ﴾

د مفسرينو ديو قول مطابق په دي ايت کريمه کښې دا شرط دتقوی صرف هغه کس ته راجع دی، کوم چه دريمي ورځي ته پاتي کيږي، په دي کښې حکمت دادی (الله تعالی ښه پوهه دی) چه په دريمه ورځ به هم په ده باندي ازميښت اوشي، نعمتونه به ورته الله تعالی هم زيات ور په برخه کړي.

نو څوک چه دريمې ورځي ته پاتي شو، ده ته به الله تعالی ډېر نعمتونه ورکړي، خو د ازميښت او امتحان نه روستو. (الله تعالی ښه پوهه دی).

الله تعالی فرمائلي دي:

﴿أَمۡ حَسِبۡتُمۡ أَن تَدۡخُلُواْ ٱلۡجَنَّةَ وَلَمَّا يَعۡلَمِ ٱللَّهُ ٱلَّذِينَ جَٰهَدُواْ مِنكُمۡ وَيَعۡلَمَ ٱلصَّٰبِرِينَ﴾

[آل عمران: ١٤٢]

ايا ګمان کوي تاسو، چه داخل به شئ جنت ته، او تر اوسه پوري الله تعالی نه دي ښکاره کړي مجاهدين ستاسونه، او نه دي ښکاره کړي صبر ناکولره.

❀❀❀

خاتمه

بیابه څنګه خپل ژوند تیره وي دحج نه وروستو؟

روستو ددینه چه په دي لنډ او مختصر بحث کښي مو دحج لوي مقصدونه ذکر کړه، مناسب ده چه په دي اخري بحث کښي سوچ او فکر وکړو او دهغه څه نه چه مخکښي مو دهغي یادونه اوکړه فایده واخلو، نو دالله تعالی په توفیق سره وایم:

حاجي وروره... راشه سوچ او فکر اوکړه، هغه ښکار کوم چه صحابه کرامو ته ډیر نیږ دي راتللو دحج په وخت کښي خو دغه ښکار کول حرام وو، په صحابه کرامو باندي، او همدارنګه په حاجي باندي داحرام په حالت کښي خپلې بي بي (ښځه) ته نیز دي کیدل هم حرام دي.

نو همدارنګه ناروا تصویرانو ته کتل او ټنګ ټکور او ریدل او حرام خیزونه څکل اوهمدارنګه حرام مال جمع کول په انسان باندي په هر ځاي کښي حرام او شرعا منعه دي، ځکه چه ددي ټولو علت یودي، هغه داچه دا ټول حرام دي.

﴿لِيَعۡلَمَ ٱللَّهُ مَن يَخَافُهُۥ بِٱلۡغَيۡبِۚ فَمَنِ ٱعۡتَدَىٰ بَعۡدَ ذَٰلِكَ فَلَهُۥ عَذَابٌ أَلِيمٞ﴾ [المائدة: ٩٤]

ددي دپاره چه ښکاره کړي الله تعالی هغه څوک چه ویریږي دالله تعالی نه په حالت دنه لیدلو کښي، پس چاچه زیاتی اوکړو، پس ددینه پس ده لره عذاب درد ناک دی.

ای محترمه حاجي وروره، چه کله ته دحج نه واپس خپل وطن ته لا ړې، نو دخپل نفس سره مجاهده کوه، او په زړه کښې دالله توحید ته ځاي ورکړه، او دهغه سره مینه کوه، او دخپل رب نه ویرېږه، او خاص هغه طرف ته رجوع کوه، تر دي پوري چه دخپل رب سره ملاو شي.

حاجي وروره: ته چه کله په خپل وطن کښې وې، تا به داسي ویل چه زه د الله تعالی سره محبت کوم، او دهغه نه ویرېږم، او په هغه باندي توکل کوم، لیکن ستا دا وینا دلیل او رښتنوالي ته محتاجه وه، خو چه کله ته دحج ادا کولو لپاره راغلې، او خپله وینا دي رشتوني کړه، نو مبارک دو وي، که دا حج ستا دالله تعالی په در بار کښې مقبول وي.

﴿يَوْمَ تَأْتِي كُلُّ نَفْسٍ تُجَادِلُ عَن نَّفْسِهَا وَتُوَفَّىٰ كُلُّ نَفْسٍ مَّا عَمِلَتْ وَهُمْ لَا يُظْلَمُونَ﴾ [النحل: ١١١]

په داسي ورځ چه رابه شي هر نفس کوشش به کوي د عذاب دفع کولو دځان نه، او پوره به ورکړسی شي هر نفس ته بد له دعملونو دهغه، او دوي باندي به ظلم نشي کیدی.

نو کوشش اوکړه په خپل نفس باندي، او په دي مقصدونو باندي یې کوم چه مخکي ذکر شو نیک بخته کړه، نو د قیامت په ورځ به ستا لپاره ګواهي کوي.

او ددي سره دالله تعالی نه ډیري دعاګاني غواړه چه ستا دا حج په خپل در بار کښې قبول کړي.

حاجي وروره: کیدی شي چه الله تعالی په تا باندي ددي حج په وجه مهرباني کړي وي، او ته یې هغه مرتبي ته رسولی یې، کومه چه تا په خپل وطن کښې نه شوه حاصلولی، اګرکه ډیر کلونه دي دالله تعالی عبادت کړی وی.

نو دالله تعالی ډیر شکر کوه، ځکه چه شکر کول دانسان لپاره دنیاوي نعمتونه لکه مال او اولاد وغیره شو زیاته وي، او همدارنګه د شکر په وجه باندي الله تعالی ایماني نعمتونه لکه ایمان او احسان وغیره شو هم زیاته وي.

لیکن دحج نه بعد به ته په خپله زنده ګۍ کښي دالله تعالی په عبادت باندي ډیر حرص کوي، او هغه مرتبه چه الله تعالی تاته درپه برخه کړي ده، دهغي به حفاظت او ساتنه کوي، او هغه اسباب به اختیاره وي کوم چه تا دالله تعالی په عبادت باندي کلکه وي، لکه د صالحینو او نیکانو ملګرو په مجلسونو کښي حاضریدل، او همدارنګه د الله تعالی نه ډیري دعاګاني کول، او دنیک عمل کوشش او اهتمام کول، او دغفلت نه ځان بچ ساتل تر دي پوري، چه دخپل رب سره ملاو شي، او هغه له تانه راضي وي او ته په دي سره خوشحاله شي.

﴿ رَبَّنَا لَا تُزِغۡ قُلُوبَنَا بَعۡدَ إِذۡ هَدَيۡتَنَا وَهَبۡ لَنَا مِن لَّدُنكَ رَحۡمَةًۚ إِنَّكَ أَنتَ ٱلۡوَهَّابُ ﴾ [آل عمران: ٨]

ای ربه زمونږ مه کږوه زړونه ځمونږ پس دهغي نه خودنه کړي ده تا مونږ ته، او اوبښي مونږ ته دخپل طرف نه پوخوالی په دین یقینا ته بخشش ورکونکی یئ.

والحمد لله رب العالمین وصلی الله وسلم علی سیدنا محمد وعلی آله وصحبه وسلم تسلیما کثیرا....

IslamHouse.com

islamhouseps IslamHousePs IslamHousePs islamhouse.com/ps/

For more details visit
www.GuideToIslam.com

GUIDE TO ISLAM

contact us :Books@guidetoislam.com

GuidetoIslam.org Guidetoislam1 Guidetoislam www.Guidetoislam.com

المكتب التعاوني للدعوة وتوعية الجاليات بالربوة
هاتف: ٩٦٦١١٤٤٥٤٩٠٠+ فاكس: ٩٦٦١١٤٩٧٠١٢٦+ ص ب: ٢٩٤٦٥ الرياض: ١١٤٥٧
ISLAMIC PROPAGATION OFFICE IN RABWAH
P.O.BOX 29465 RIYADH 11457 TEL: +966 11 4454900 FAX: +966 11 4970126

د حج
له مقاصدو څخه

په دې کتاب کښې د حج مقصدونه او ځنې نور ښکلي معلومات شته پکار ده چه په غور سره مطالعه کړی شي او پائده ترینه حاصله کړې.

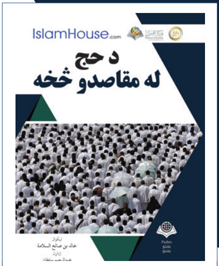

IslamHouse.com
مركز أصول
Osoul Center
www.osoulcenter.com